

Középkori templomok útján

Határok nélkül Kelet-Magyarország gazdag történelmi öröksége nyomában

Kicsalogatja-e a turistát a meglepően vizes medencéből egy középkori templomokat összekötő zárandokút? Versenyre kel vajon a határokon átívelő, tudományos alapú projekt a legvonzóbb turisztikai célpontokkal? Végső soron ezekre a kérdésekre kellett választ találniuk a Középkori templomok útja címmel a napokban megrendezett konferencia résztvevőinek.

■ FICSOR BENEDEK

Egy nemzetközi együttműködésben megvalósított projekt eredményeinek ismertetése adta az összejövetel apropóját. A Középkori templomok útja egy uniós támogatások segítségével elindított, három országot: Magyarországot, Ukrainát és Romániát érintő program, amelynek most zárult le a második fázisa. A kezdeményezés eredeti célja a valaha egy történelmi régiót alkotó Északkelet-Magyarország, valamint a romániai Szatmár egyházi örökségeinek feltérképezése és turisztikai célú tematikus sorba rendezése volt.

Első lépésben a szatmári régió örökségei kerültek terítékre, határon innen és azon túl. A 2009-ben indult projekt keretében két év alatt a szervezők harminc templomot érintő útvonalat alkottak. Ez az első templomút minden igényt kielégítő körítést kapott: a művészettörténeti összefoglalástól kezdve a helyszíneken felállított információs táblákon át a honlapig semmiben nem szenved hiányt az érdeklődő.

Az egymásra rakódó rétegek akár hét évszázad viharos történelméről is tudósíthatnak

FOTÓ: TÓTH TIBOR

Ezt követően merült fel a program hatókörének szélesítése. Ha már Szatmár, ne maradjon ki Szabolcs és Bereg sem, annál is inkább, mert az utóbbi alkalmat adna egy újabb határokon átívelő projekt megvalósítására. Ennek eredményeként jött létre a Középkori templomok útjának második szakasza, amely a két országból összesen több mint hatvan épületet foglal magában.

A templomút jelentőségét akkor értjük meg igazán, ha belépünk egy olyan templomba, mint a túra útvonalán található, a „mezítábas Notre-Dame”-ként is emlegetett, apró tákosi fatemplom, ahol több évszázad hétköznapi történelme

szakad a nyakunkba. A templomok, építésük idején, a 14. és 15. században természetesen a katolikus közösséget szolgálták, a reformációt követően azonban jelentős részük hamar egyházat váltott, és a szorgos református gyülekezet fénnyé meszelte a falakat gazdagon díszítő freskókat. Évszázadokkal később azonban helyenként láthatóvá váltak az alsó rétegek színes képei, mi pedig már abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a rekonstrukciós munkáknak köszönhetően egyszerre élvezhetjük a szenteket ábrázoló freskókat a református közösségek puritán díszítésével. Az egymásra rakódó rétegek így akár hét évszázad viharos

történelméről is tudósíthatnak. Elég csak belépni a csarodai, a tarpai vagy éppen a lónyai templomba, hogy az ember tökéletesen megértse a különböző korok gyülekezetének mindennapi életét.

De sajnos hiába a profi hozzáállás, a már-már fanatizmusba hajló igyekezet és az elméleti megalapozás, az utolsó szót mindig a vevő, esetünkben a turista mondja ki. Ha ez a példátlan gondolat megalkotott templomút nem tudja megszólítani a másfajta turisztikai szolgáltatásokhoz szokott közönséget, félt, hogy minden munka veszendőbe megy, és lelki élmények helyett csak a test kényeztető áztatása marad.

Kortárs múzeum Olaszliszkán

Bodrog-partit rendeztek a napokban Olaszliszkán a régióban élő alkotók munkáiból, illetve a francia-magyar képzőművészeti kapcsolatokat reprezentáló alkotásokból. A házigazda, az éppen az idén hetvenéves Ézsias István szobrászművész évek óta építgeti a rendezvénynek otthont adó Kelet-európai Modern Képtárat és a hozzá kapcsolódó helytörténeti gyűjteményt.

■ P. SZABÓ ERNŐ

Az ország másik feléből érkezett, mégsem véletlenül került a hajdan virágzó mezővárosnak számító, de az utóbbi években nem éppen vendégcsalogatóknak tartott településre. Itt született, nevelkedett Csiky Tibor szobrászművész, akit generációk tartanak mestertüknek, s akivel éveken át dolgoztak a Liszkától néhány kilométerre lévő Tokaj művésztelepein. Ha nem lett volna személyes kötődése, akkor sem lett volna csoda, ha a 2000-es évek elején éppen ezt a helyet választja: a falu a Bodrog partján fekszik, ha a templom szomszédságában lévő egykori parasztházban kialakított múzeumból a folyó felé pillantunk, éppen olyan festői a látvány, mintha magát a templomot szemléljük fantasztikus gótikus tornyával, amelyről egy vihar tépte le a tetőt az 1830-as években.

Ahol ilyen templomot építettek, ott gazdag közösség élhetett. Erre utal a község egy másik, alighanem a legöregebb épülete is, a Traktér, amely onnan kaphatta a nevét, hogy a XVIII. században postaállomást, fogadót hoztak létre az eredetileg a pálos szerzetesek által 1500 körül emelt épületbe. Dicső múlt, csüggesztő jelen? A Traktérnek már csak a fő falai állnak, tulajdonosa, egy ismert médiaszemélyiség állítólag sem eladni, sem megmenteni nem szándékozik. Alig száz méterre tőle pedig már fal sem nagyon maradt az egykori zsinagógából, amelyben az „olaszliszkai csodarábbi”, Friedländer Herman működött, s amely 1945 után még állt, Jancsó Miklós két filmet is forgatott róla. A környező házak között sok a romos. Amíg csak 1944-ben el nem vitték őket, többnyire kereskedők, mesteremberek éltek bennük, mára sok házba romák költöztek.

Történelem lepusztult házakban, egymást váltó etnikumokban? Ézsias István tavaly megnyitott múzeumgyűjteményének egyik része, a formálódó helytörténeti gyűjtemény erről is beszél, ahogyan azokról a hagyományokról is, amelyek a vidék legfontosabb kincséhez, a szőlőhöz, a borhoz kötődnek. A múzeummal szomszédos Kossuthházban a történelmi tradíció és a kortárs művészet kötődik össze. Az épületben, amelyről sokan ma is úgy vélik, hogy Kossuth Lajos apósa volt, és a XIX. században posta működött benne (erre utal az utcai homlokzatra néző kis helyiség is, amelyben a postamester dolgozhatott) 2005-ben olyan kiállítást nyi-

tottak kortárs érmekből, amelyek a forradalom szellemi vezéréhez kötődnek.

A kortárs mű és a történelmi környezet kiválóan illeszkedik egymáshoz, kiegészítik, erősítik egymás hatását. E gondolat vezethette Ézsias Istvánt, amikor néhány évvel ezelőtt a helyi önkormányzat kertjébe készített szobrot, s akkor is, amikor a templomdomb tövében, a múzeumtól néhány méternyire Jan Baetsen szobrát felállították. Egy újabb szobor, az egyelőre nem nagyon létező Bodrog-parti kerékpáros-turizmus előtt tisztelő bicikliszobor mutatja, hogy hol is keressük a múzeum bejáratát, oda-bent, a kertben pedig többtucatnyi mű várja az érdeklődőket. A legizgalmasabb közöttük talán Ézsias Istvánnak az a munkája, amely a település Auschwitzba hurcolt zsidó lakóinak állít emléket – jövőre, a holokauszt 70. évfordulójára a művész az elpusztult zsinagóga helyén tervez emlékművet felállítani.

Munkáját sokan segítik a helyi önkormányzat vezetőitől a régióban élő művészekig. Hogy az utób-

Ézsias István szobrászművész

biak hányan is vannak, nos, a legújabb, a napokban megnyílt kiállítás éppen ezt mutatja be festmények, grafikák, szobrok segítségével. No meg a francia-magyar művészeti kapcsolatokat, amelyek, bár hajlamosak lennünk feltételezni, egyáltalán nem egyszemélyesek. A kiállításnak két francia résztvevője is van. Egyikük a szó szoros értelmében a bor művésze, Samuel Tison, aki néhány évvel ezelőtt felfedezte, hogy Olaszliszkán van Burgundia utca is, ideköltözve pedig a tokaji bor termelésének igazi művészevé vált. A másikuk, Lehmann Pascal, aki egyébként Tolcsvány nyitott éttermet, festményekkel járul hozzá a Bodrog-parti sikeréhez, a francia-magyar művész-, illetve borbarátság jegyében.

FALUDY-EMLEKTÁBLA. Emléktáblát avattak Faludy György tiszteletére a költő egykori szülőháza helyén, a budapesti Damjanich utca 54. szám alatti épület falán. Beszédet mondott Vattamány Zsolt, Erzsébetváros polgármestere és Ujhelyi István, a parlament alelnöke. A költő emlékéért Szócs Géza egykori kulturális államtitkár és Puzsér Róbert idézte fel.

FOTÓ: SZÉKELYHIDI BALÁZS

KASZÁS ATTILA DÍJ

SZAVAZZON A MŰVÉSZRE, SZAVAZZON AZ ÉMBERRE!

BOROVICS TAMÁS
Szegedi Nemzeti Színház

NYÁRI OSZKÁR
Csiky Gergely Színház, Kaposvár

VASS GYÖRGY
Új Színház

A Kaszás Attila-díjat 2008-ban a magyar ajkú színművészek méltó szakmai és emberi elismerésén túl Kaszás Attila szellemi hagyatékának ápolása céljából alapították. Szavazzon Ön is a 2013-as év legkiemelkedőbb színészi és emberi teljesítményére!

Szavazatát leadhatja a www.kaszasattiladij.hu honlapon, valamint telefonon a +36 1 371 3206-os telefonszámon. Amennyiben sms-ben kíván szavazni, küldje el a kiválasztott jelölt vezetéknevét ékezetek nélkül a +36 20 22 99 674-es sms számra*.

A Kaszás Attila-díjjal és a jelöltekkel kapcsolatban további információkat olvashat a www.kaszasattiladij.hu honlapon.

*A telefonhívás és az sms NEM emeltdíjas!

EMBERNEK LENNI
NEM SZEREP

Mozifilm készül a legendás mentőkutyáról

■ KÁRPÁTI

Újabb filmtervek támogatásáról döntött a Magyar Nemzeti Filmalap filmszakmai döntőbizottsága. Pejő Róbert rendezésében készül a Mancs, amely a legendás magyar mentőkutya életét viszi vászonra a filmalap 250 millió forintos támogatásával. A forgatás július végén kezdődik; a mesés és valós elemeket vegyítő családi film jövő ősszel kerülhet a mozikba. A Csak szex és más semmi és a Szabadság. A szerelem című filmeket jegyző Goda Krisztina októberben kezdi forgatni a Kakukkfőkötet.

A Kálomista Gábor vezette Megafilm gyártásában készülő játékfilmet 420 millió forinttal támogatja a filmalap. Töröcsik Marival, Csákányi Eszterrel és Ónodi Eszterrel a főszerepben Fazekas Csaba Swing címmel július végén kezdő forgatni zenés, romantikus vígjátékát, amely 300 millió forint gyártási támogatásban részesült, és várhatóan 2014 februárjában kerül a mozikba. Salamon András Nemzeti dokumentumfilm címmel forgat kreatív dokut a Nemzeti Színházról, társulatáról és előadásairól. A filmalap tízmillió forinttal támogatja az alkotás létrejöttét, bemutatója ez év végén valószínű. Emellett az ősszel mozikba kerül a mentősokról szóló Isteni műszak, Orosz Dénes Coming Out című alkotása és Szász János A nagy füzet című irodalmi adaptációja. A magyar film külföldi sikerei pedig eközben Brazíliában folytatódnak: Porto Alegre-ben a Fantaspoo nemzetközi filmfesztiválon a hét végén vetítik Deák Krisztina Aglaja című filmjét.